

Arvoisa rouva puhemies!

Olemme luovuttamassa teille kaikkien suomalaisten vammaisjärjestöjen yhteistä Ei myytävänä-kansalaisaloitetta. Se saavutti yhteensä 72 059 kannattajaa, jonka määrän Väestörekisterikeskus on vahvistanut 9.2.2018. Se on osoittautunut vammaisten ihmisten ja läheisten todelliseksi kansanliikkeeksi.

Olemme ilolla huomanneet teidän nähneen puhemiesvalintanne jälkeen kansalaisaloitteiden olevan tärkeä täydentävä elementti parlamentaarisessa demokratiassa. Me haluamme uskoa siihen.

Kilpailutusmenettely on vammaisten ihmisten palveluiden järjestämisen keskeinen kipukohta. Se on kestävä tapa järjestää vammaisten henkilöiden elämänmittaisia, välttämättömiä avun ja tuen tarpeiden palveluja.

Palveluiden käyttäjällä ei ole osallisuutta kilpailutusmenettelyssä. Hankintalaki tarjoaa asianosaisuuden vain kunnille ja KELAlle tilaajina sekä palveluntuottajille. Palvelun käyttäjille on varattu kohteen tai kauppatavaran osa tai paikka, johon kansalaisaloitteemme nimi viittaa.

Kilpailuttamismenettelyssä vammaisilla henkilöillä ja heidän läheisillään ei ole myöskään oikeussuojakeinoja, mikä on syvästi länsimaisen demokratian sekä oikeusvaltion vastainen tilanne. Kainuun maakuntayhtymä kilpailutti kesällä 2016 olemassa olevat vammaisten henkilöiden palvelut. Tarjouspyyntö julkistettiin kaksi viikkoa sen jälkeen, kun eduskunta oli ratifioinut YKn vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen. Viisi kehitysvammaista henkilöä ja heidän läheisensä tekivät hallinto- ja hankintalakivalitukset aina KHO:ta myöten. Kaikki oikeusasteet hylkäsivät valituksen, koska he eivät olleet oikeuksien mukaan asianosaisia. Kehitysvammaisten Tukiliitto teki tästä kantelun eduskunnan oikeusasiamiehelle, johon vastausta odotetaan kevään aikana.

Syrjään joutuminen oman elämän ratkaisuista ja omassa asiassa aiheuttaa voimattomuutta, ahdistusta ja kipua. Syrjäyttäminen syö hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä niin vammaisten henkilöiden kuin läheistenkin osalta. Nämä asiat ovat nousseet kansalaisaloitteen yhteydessä voimakkaasti esiin. Meillä on näistä asioista paljon yksityiskohtaista tietoa, jonka tulemme esittämään eduskuntakäsittelyn vaikutusarvioinnissa. Nämä kokemukset heikentävät merkittävästi myös vammaisten henkilöiden uskoa tulevaisuuteen ja luottamusta palvelujärjestelmään.

Kansainvälisen ja kansallisen vammaisliikkeen keskeinen tunnuslause on ”Ei mitään meille ilman meitä”. Suomi on myös ratifioinut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Kilpailutusmenettelyn aikaansaama osattomuus on jyrkässä ristiriidassa sopimuksen hengen ja kirjaimen kanssa.

Suomessa on unohdettu tai ei tunnisteta elämänmittaisiin palveluihin sisältyvien pysyvien ja jatkuvuuteen tähtäävien ihmissuhteiden ratkaiseva merkitys. Tämä näkyy niin asumispalveluiden, henkilökohtaisen avun kuin puhe- ja kuulovammaisten tulkkipalveluiden että kuntoutuspalveluiden kilpailutuksissa. Henkilöstön kyvykkyys ihmissuhteisiin, kommunikaation ja vuorovaikutukseen sekä yhteistyöhön on keskeinen tekijä todellisessa, vaikuttavassa palvelun

laadussa. Tämä kyvykkyys on tärkeätä myös yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa läheisten kanssa. Kilpailutuksien aiheuttamat, jatkuvasti vaihtuvat merkitykselliset ihmissuhteet heikentävät vammaisten henkilöiden ja heidän läheistensä elämänlaatua ja ovat myös turvallisuusriski.

Avainkysymys tämän henkilöstön kyvykkyuden tukemisessa ovat palveluntuottajan organisaation johtaminen ja toimintakulttuuri sekä yksiköiden esimiestyö. Näitä tekijöitä ei kilpailutuksissa pysty millään tavalla mittaamaan. Ne punnitaan arjessa ja käytännössä, ei kilpailutusten laatuvaittäminä tai rakennetekijöinä.

Ei myytävänä- kansalaisaloitteemme on hallituksen valinnanvapausedotuksen hengen mukainen. Henkilökohtaista budjetointia esitämme vielä hieman kehitettäväksi tuetun päätöksenteon mukaan ottamisella, jotta vaikeasti kehitysvammaiset ja autismin kirjon henkilöt pystyisivät olemaan henkilökohtaisen budjetoinnin piirissä.

Palvelun laadun valinta ja valvonta kannattaa antaa niille henkilöille, joita se oikeasti ja reaaliaikaisesti kiinnostaa eli palvelun käyttäjille ja läheisille. Vastaavaan vaikuttavuuteen ei pystytä vain ostajien ja valvontaviranomaisten toimesta. Eivätkä siihen taida verovaratkiaan riittää.

Kilpailuttamismenettelyllä aiheutetaan merkittäviä lisäkustannuksia erikoissairaanhoidon ja veronmaksajille. Vaikeasti kehitysvammaisilla 25-50 %:lla ja 30 % autismin kirjon henkilöillä on liitännäissairautena epilepsia. Epilepsian kohtaustasapainon järkkäminen, diabeteshoidon mitätöityminen, puhevammaisen henkilön tai mielenterveyden haasteissa siirtäminen laitoshoidon aiheuttaa inhimillisten kustannusten lisäksi niitä paljon myös veronmaksajalle. Kovin helposti huonolla palvelulla tuhoetaan myös lapsuuden kodissa ja erikoissairaanhoidossa sekä koulussa sekä niiden yhteistyönä tehty perustyö ja merkittävät yhteiskunnalliset investoinnit. Nämä erikoissairaanhoidon kustannukset eivät näy kuntien vammaispalvelujen kustannuksissa. Meillä on näistäkin tarkempia, eksakteja lukuja.

Esitämme, että kansalaisaloitteeseemme sisältyvä pieni lisäys hankintalakiin – jo laissa olevien useiden muiden rajausten lisäksi - voitaisiin hyväksyä ja päästä eteenpäin tästä nykyisestä, huonosta tilanteesta. Uskomme henkilökohtaisen budjetoinnin merkitsevän selkeätä parannusta kestävä palvelun järjestämisen tueksi. Asiakassetelin käyttäminen myös. Palveluseteli on erittäin suositeltava ratkaisu siirtymäajaksi siihen asti, kun valinnanvapauslainsäädäntö tulee voimaan. On tärkeätä, että ennen valinnanvapauslainsäädännön voimaan tuloa ei aiheuteta lisäkustannuksia ja tuskaa uusintakilpailutuksilla.

Ei myytävä-kansalaisaloitteen allekirjoittajien puolesta

Markku Virkamäki

.....

